

Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v českém právním prostředí ve světle novelizované právní úpravy a recentní rozhodovací praxe

Kateřina Zabloudilová*

Abstrakt: Cílem článku je představit českou právní úpravu a rozhodovací praxi týkající se procesu uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, na které dopadá Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Důraz bude kladen zejména na současnou judikaturu, podle níž cizí rozhodčí nálezy, jež podléhají režimu Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, nelze bez dalšího vykonat v exekučním řízení prostřednictvím soudních exekutorů, neboť absentuje řízení o uznání. V článku bude pojednáno o možnosti vést zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů ve světle novelizované právní úpravy. Pozornost bude věnována i úpravě požadavku na prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů, na které dopadá Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Dále bude zohledněna současná právní úprava týkající se výkonu tuzemských rozhodčích nálezů a cizích soudních rozhodnutí, která jsou považována za automaticky vykonatelná na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie. V závěru bude vyhodnoceno, zda je současná právní úprava a rozhodovací praxe týkající se výkonu cizích rozhodčích nálezů v souladu s čl. III Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, jež zapovídá zvýhodnění domácích rozhodčích nálezů proti rozhodčím nálezům cizím.

Klíčová slova: rozhodčí nálezy, rozhodčí řízení, exekuční řízení, výkon cizího rozhodčího nálezu

Úvod

V přeshraničních transakcích přirozeně vznikají spory mezi stranami.¹ Mezinárodní rozhodčí řízení se stalo oblíbeným způsobem řešení těchto sporů.² Jde o alternativu k řízení soudnímu, kdy strany pověří rozhodováním sporu neutrální třetí stranu, která následně vydá závazné a vykonatelné rozhodnutí.³

Klíčovým okamžikem pro současnou podobu mezinárodního rozhodčího řízení bylo přijetí Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů v roce 1958⁴ (dále jen „Newyor-

* JUDr. Kateřina Zabloudilová. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, katedra mezinárodního a evropského práva. E-mail: katka.zabloudilova@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6210-7362>. Děkuji anonymnímu recenzentovi za podnětné a cenné připomínky k obsahové stránce článku.

¹ LEW, D. J. – MISTELIS, A. L. – KRÖLL, S. *Comparative international commercial arbitration*. Haag: Kluwer Law International, 2003, s. V.

² BĚLOHLÁVEK, A. J. *Arbitration: Principles & particularities*. Chišnja: Eliva Press, 2020, s. 1, srov. BLACKABY, N. et al. *Redfern and Hunter on international arbitration*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 2, srov. RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 5, s. 33.

³ BLACKABY, N. et al. *Redfern and Hunter on international arbitration*, s. 29, srov. BORN, B. G. *International commercial arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014, s. 247, srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 405.

⁴ V České republice vyhláška Ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

ská úmluva“).⁵ Newyorská úmluva představuje efektivní instrument upravující rozhodčí řízení, neboť subjektům vztahů s mezinárodním prvkem umožňuje, aby si zvolily, zda jejich spor bude řešen před rozhodci namísto národních soudů, a zároveň upravuje podmínky uznání a výkonu takto vydaných rozhodnutí v ostatních smluvních státech.⁶ Vzhledem k tomu, že k Newyorské úmluvě k dnešnímu dni přistoupilo celkem 168 smluvních států,⁷ je vykonatelnost rozhodčích nálezů téměř po celém světě považována za zásadní přednost rozhodčího řízení před řízením soudním.⁸ Newyorská úmluva však neobsahuje konkrétní procesní pravidla pro postup při uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů – tento je svěřen národním právním řádům.⁹

V české právní úpravě je proces uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů upraven zejména zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „z. m. p. s.“).¹⁰ Uznání cizích rozhodčích nálezů nepředstavuje velké obtíže – základním předpokladem pro uznání cizích rozhodčích nálezů je zajištění vzájemnosti.¹¹ Jde-li o rozhodčí nálezy vydané na území smluvního státu Newyorské úmluvy, vychází se z fikce, že vzájemnost je zaručena.¹² Podle § 122 odst. 1 z. m. p. s. se rozhodčí nález uzná tím, že k němu český orgán přihlédně, jako by šlo o tuzemský rozhodčí nález, tj. vezme jej pro účely řízení v úvahu a vyvodí z něj právní důsledky.¹³ Až do 31. prosince 2021 platilo, že uznání cizích rozhodčích nálezů se nevyslovuje vydáním zvláštního rozhodnutí.¹⁴

K 1. lednu 2022 však došlo k novelizaci § 122 z. m. p. s. zákonem č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, vložení nového odstavce 2, podle nějž: „*Cizí rozhodčí nález lze na návrh uznat zvláštním rozhodnutím. Vyslovit uznání je místně příslušný okresní soud, který je obecným soudem toho, kdo uznání navrhuje, jinak okresní soud, v jehož obvodu nastala nebo může nastat skutečnost, pro*

⁵ BORN, B. G. *International commercial arbitration*, s. 29, srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*, s. 419.

⁶ KRONKE, H. et al. *Recognition and enforcement of foreign arbitral awards: a global commentary on the New York convention*. Austin: Wolters Kluwer, 2010, s. 10.

⁷ UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW. United Nations Commission On International Trade Law. Status: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) (the „New York Convention“). In: *Uncitral.un.org* [online]. 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2>.

⁸ KRONKE, H. et al. *Recognition and enforcement of foreign arbitral awards: a global commentary on the New York convention*, s. 10, srov. QUEEN MARY UNIVERSITY OF LONDON, WHITE & CASE. *International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration*. In: *arbitration.qmul.ac.uk* [online]. 2018 [cit. 2021-10-26], s. 6. Dostupné z: <<http://www.arbitration.qmul.ac.uk/research/2018/>>.

⁹ PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 808, srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*, s. 514.

¹⁰ § 120 věta první z. m. p. s., srov. PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 795, srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*, s. 521, 522.

¹¹ *Ibidem*.

¹² PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 795.

¹³ § 122 odst. 1 z. m. p. s., srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 1999 sp. zn. Ncu 88/99, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1357, srov. PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 808.

¹⁴ DOBIÁŠ, P. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. Praha: Leges, 2013, s. 449, srov. PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 808.

kerou má uznání význam, pokud z ustanovení tohoto zákona nebo jiného právního předpisu nevyplývá něco jiného. Soud o uznání rozhoduje rozsudkem; jednání nemusí nařizovat.“¹⁵ Od Nového roku je tedy možné vést zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů.

Výkon cizích rozhodčích nálezů se podle § 122 odst. 3 z. m. p. s.¹⁶ nařizuje rozhodnutím českého soudu, které je třeba odůvodnit.¹⁷ Soudy postupují při výkonu cizích rozhodčích nálezů podle příslušných ustanovení § 251 a násl. občanského soudního řádu, která upravují tzv. soudní výkon rozhodnutí.¹⁸

Co se týče možnosti vykonat cizí rozhodčí nálezy prostřednictvím soudních exekutorů za podmínek stanovených v zákoně č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „exekuční řád“), lze odkázat na ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu, podle něž oprávněný může podat exekuční návrh, nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá (mimo jiné) cizí rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy nebo rozhodnuto o uznání.¹⁹

S výkonem rozhodnutí prostřednictvím soudních exekutorů se ve srovnání se soudním výkonem rozhodnutí pojí mnohé výhody. Oprávněný v exekučním návrhu nemusí označit majetek povinného ani uvést, jakým způsobem má být postihnut.²⁰ Dále platí, že návrh na nařízení soudního výkonu rozhodnutí – na rozdíl od exekučního návrhu – podléhá poplatkové povinnosti.²¹ „Všechny uvedené skutečnosti představují v praxi takovou zátěž, že věřitelé (oprávnění) k soudnímu výkonu rozhodnutí téměř nepřistupují a využívají takřka výlučně cestu exekuce podle exekučního řádu.“²²

V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu však bylo dovozeno, že pravomoc soudních exekutorů k výkonu cizích rozhodčích nálezů, které podléhají režimu Newyorské úmluvy, není (bez dalšího) dána.²³ Tento závěr je však poněkud překvapivý, a proto si zaslouží větší pozornost.

¹⁵ Část pátá, čl. VIII, bod 5. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁶ Ve znění od 1. ledna 2022.

¹⁷ § 122 odst. 2 z. m. p. s.

¹⁸ DOBIÁŠ, P. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*, s. 449, srov. PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 809, srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*, s. 516.

¹⁹ § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu.

²⁰ § 261 odst. 1 věta třetí zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve spojení s § 38 a § 58 odst. 3 exekučního řádu, srov. MIKLÍKOVÁ, E. – VACEK, L. *Praktická úskalí výkonu zahraničních rozhodčích nálezů*. In: *Epravo.cz* [online]. 4. 1. 2019 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/prakticka-uskali-vykonu-zahranicnich-rozhodcich-nalezu-108630.html>>, srov. RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*. In: *giese.cz* [online]. 4/2017 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.giese.cz/wp-content/uploads/epravo_OR_TS_Exekuce_zahranicnich_rozhodcich_nalezu.pdf>.

²¹ Položka 21 Seznamu k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, srov. MIKLÍKOVÁ, E. – VACEK, L. *Praktická úskalí výkonu zahraničních rozhodčích nálezů*.

²² RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. listopadu 2016, sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 a řada navazujících usnesení (zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5882/2016, uveřejněné pod číslem 146/2018 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. června 2018, sp. zn. 20 Cdo 1754/2018, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. října 2017, sp. zn. 20 Cdo 3422/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2018, sp. zn. 26 Cdo 5789/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2021, sp. zn. 20 Cdo 3282/2020, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. srpna 2020, sp. zn. 20 Cdo 2155/2020).

1. Judikatura Nejvyššího soudu týkající se výkonu cizích rozhodčích nálezů v exekučním řízení

„Pilotní“ rozhodnutí, v němž Nejvyšší soud řešil otázku, zda je podle ustanovení § 37 odst. 2 exekučního řádu dána pravomoc soudních exekutorů k provedení exekuce na základě cizích rozhodčích nálezů, na jejichž uznání a výkon se vztahuje Newyorská úmluva a u kterých se nevydává prohlášení o vykonatelnosti a nerozhoduje o uznání ve zvláštním řízení, představuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. listopadu 2016, sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 (dále jen „usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016“).

Nejvyšší soud v předmětném rozhodnutí nejprve – zcela správně – zdůraznil, že Newyorská úmluva se řadí mezi přímo použitelné mezinárodní smlouvy, a proto jsou cizí rozhodčí nálezy spadající do její působnosti za titul výkonu rozhodnutí uznávány bez zvláštního řízení.²⁴ Nejvyšší soud následně uvedl, že: „*To však samo o sobě neznamená, že by mohly být i způsobilým titulem coby titul exekuční; k odpovědi tuto otázku je třeba rekurvat zpět k exekučnímu řádu. Z citovaného ustanovení § 37 odst. 2 exekučního řádu se očitě vidně podává, že tak by tomu mohlo být jen tehdy, bylo-li by zde rozhodnutí „o uznání“, a tak tomu však v dané věci není, resp. není ani tvrzeno. Řečené má svoji logiku v tom, že na rozdíl od nařízení soudního výkonu cizího rozhodnutí a ve vztahu k němu tam obligatornímu požadavku odůvodnění takového rozhodnutí, zde – ve výkonu „exekučním“ – splnění této podmínky nepřichází v úvahu.*“²⁵

Nejvyšší soud tedy dovodil, že cizí rozhodčí nálezy, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, nelze bez dalšího vykonat v exekučním řízení prostřednictvím soudních exekutorů, neboť nejsou splněny podmínky ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu, když absentuje řízení o uznání rozhodčího nálezu.²⁶

Nejvyšší soud uvedený závěr opřel o předchozí judikaturu, a to o usnesení ze dne 1. července 2016, sp. zn. 20 Cdo 1349/2016, uveřejněné pod číslem 110/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní (dále jen „R 110/2017“), a o usnesení ze dne 18. října 2016, sp. zn. 20 Cdo 4663/2015. Lze se však setkat s určitými pochybnostmi ohledně toho, zda lze uvedená rozhodnutí na otázku výkonu cizích rozhodčích nálezů v exekučním řízení aplikovat.²⁷

V R 110/2017 se oprávněný domáhal exekučního výkonu soudního rozhodnutí vydaného na Floridě ve Spojených státech amerických, přičemž vedením exekuce k vymožení příslušné pohledávky byl pověřen soudní exekutor. S ohledem na to, že exekuční titul byl vydán ve státě, s nímž Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou, jež by upravovala uznání a výkon, dovodily soudy nižšího stupně, že výkon takového rozhodnutí podléhá úpravě uvedené v ustanovení § 16 odst. 3 z. m. p. s. a že předmětné rozhodnutí by bylo možné vykonat cestou exekučního řízení jedině za předpokladu, že by o takovém rozhodnutí bylo vydáno zvláštní rozhodnutí o uznání. Nejvyšší soud dále doplnil, že pověření soudního exekutora vedením exekuce není rozhodnutím o uznání, a proto lze rozhodnutí floridského soudu vykonat toliko soudním výkonem rozhodnutí.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. listopadu 2016, sp. zn. 20 Cdo 1165/2016.

²⁵ Ibidem.

²⁶ HODER, L. Judikatura Nejvyššího soudu znevýhodňuje cizí rozhodčí nálezy. *Soukromé právo*. 2019, č. 7, s. 62.

²⁷ HODER, L. *Judikatura Nejvyššího soudu znevýhodňuje cizí rozhodčí nálezy*, s. 62, srov. RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

S uvedenými závěry nelze než souhlasit. Závěry vyslovené v R 110/2017 však dopadají na výkon soudních rozhodnutí vydaných ve státě, s nímž Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou upravující uznání a výkon, zatímco závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 se týkají cizích rozhodčích nálezů, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy.

V usnesení ze dne 18. října 2016, sp. zn. 20 Cdo 4663/2015, Nejvyšší soud výslovně dovodil, že uznání a výkon rozhodčích nálezů, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, se posuzuje právě podle této úmluvy. Nejvyšší soud dále aproboval postup, kdy obecný soud při rozhodování o pověření soudního exekutora vedením exekuce k vymožení pohledávky přiznané rozhodčím nálezem rozhodl též o tom, že rozhodčí nález je vykonatelný na území České republiky. V uvedeném usnesení však nebyla řešena otázka, zda lze cizí rozhodčí nálezy vydané v režimu Newyorské úmluvy vykonat v exekučním řízení prostřednictvím soudních exekutorů bez předchozího rozhodnutí o uznání.²⁸

Podle názoru autorky je tak odkaz učiněný v pilotním usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 na obě uvedená rozhodnutí poněkud nešťastný, neboť v těchto rozhodnutích nebyla řešena otázka, zda lze cizí rozhodčí nálezy, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, bez dalšího vykonat v exekučním řízení. Závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 mají přitom zásadní dopad na (ne)možnost vykonat cizí rozhodčí nálezy, na které se vztahuje Newyorská úmluva, v exekučním řízení a Nejvyšší soud se k uvedeným závěrům přihlásil v celé řadě navazujících rozhodnutí.²⁹

2. Požadavek na prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů v Newyorské úmluvě

Z ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu se podává, že exekuci prostřednictvím soudních exekutorů lze vést (mimo jiné) na základě cizího rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti, a to buď na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie, nebo mezinárodní smlouvy.³⁰ „*Za ekvivalent cizího rozhodnutí prohlášeného za vykonatelné je třeba považovat taková cizí rozhodnutí, která jsou podle příslušných nástrojů považována za automaticky vykonatelná bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti.*“³¹ Exekuce prostřednictvím soudních exekutorů je tedy připuštěna i u těch cizích rozhodnutí, která jsou považována za automaticky vykonatelná na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy.

Komentářová literatura přitom za přímo použitelnou mezinárodní úmluvu, jež opouští požadavek na prohlášení vykonatelnosti, považuje právě Newyorskou úmluvu.³² Exe-

²⁸ RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

²⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5882/2016, uveřejněné pod číslem 146/2018 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. června 2018, sp. zn. 20 Cdo 1754/2018, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. října 2017, sp. zn. 20 Cdo 3422/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2018, sp. zn. 26 Cdo 5789/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2021, sp. zn. 20 Cdo 3282/2020, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. srpna 2020, sp. zn. 20 Cdo 2155/2020.

³⁰ § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu.

³¹ BŘÍZA, P. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 127, srov. KASÍKOVÁ, M. et al. *Exekuční řád: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223.

³² KASÍKOVÁ, M. et al. *Exekuční řád: komentář*, s. 223, 241, srov. MIKLÍKOVÁ, E. – VACEK, L. *Praktická úskalí výkonu zahraničních rozhodčích nálezů*.

kuční výkon cizích rozhodčích nálezů, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, by tak měl být připuštěn bez dalšího již jen z důvodu, že jde v souladu s ustanovením § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu o cizí rozhodnutí, která jsou považována za automaticky vykonatelná bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti na základě přímo použitelné mezinárodní smlouvy.

Uvedený závěr přitom koresponduje s čl. IV odst. 1 Newyorské úmluvy, jež stanoví, že strana, která žádá o uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, musí spolu s žádostí předložit rozhodčí nález a rozhodčí doložku ve smlouvě nebo rozhodčí smlouvu.³³ Newyorská úmluva v žádném svém ustanovení nepředepisuje povinnost předložit rozhodčí nález opatřený doložkou vykonatelnosti.³⁴

Obdobně lze na základě ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu provést i exekuční výkon soudních rozhodnutí, která podléhají režimu Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení Brusel Ibis“), jež – stejně jako Newyorská úmluva – ruší prohlášení o vykonatelnosti.³⁵ Exekuční výkon soudních rozhodnutí, na která se vztahuje Nařízení Brusel Ibis, je přitom připuštěn bez dalšího.³⁶ Není tedy zřejmé, proč cizí rozhodnutí, která jsou považována za automaticky vykonatelná na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie, lze vykonat v exekučním řízení, zatímco jiná cizí rozhodnutí, jež jsou považována za vykonatelná na základě přímo použitelné mezinárodní smlouvy, nikoli.

3. Zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů v české právní úpravě

Nejvyšší soud závěr, že cizí rozhodčí nálezy, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, nelze bez dalšího vykonat v exekučním řízení prostřednictvím soudních exekutorů, odůvodnil tím, že nejsou splněny podmínky předvídané ustanovením § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu, když absentuje „řízení o uznání“ takových rozhodčích nálezů.³⁷ Jak již bylo uvedeno výše – cizí rozhodčí nálezy se podle § 122 odst. 1 z. m. p. s. uznávají tím, že k nim český orgán přihlédne, jako by šlo o tuzemské rozhodčí nálezy, přičemž právní úprava platná do 31. prosince 2021 vůbec nepřipouštěla možnost vést zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů.³⁸ Již z tohoto důvodu byl závěr přijatý v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016 v poměrech ZMPS ve znění do 31. prosince 2021 poněkud problematický.

³³ Čl. IV odst. 1 Newyorské úmluvy.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. 20 Cdo 2214/2009.

³⁵ KASÍKOVÁ, M. et al. *Exekuční řád: komentář*, s. 222.

³⁶ ROZEHNALOVÁ, N. et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 264, srov. SCHAFFER & PARTNER. Výkon cizozemského soudního rozhodnutí v České republice. In: *schaffer-partner.cz* [online]. 27. 2. 2017 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <<https://www.schaffer-partner.cz/cs/aktualita/3736-vykon-cizozemskeho-soudniho-rozhodnuti-v-ceske-republice>>, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2018, sp. zn. 30 Nd 49/2018, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2018, sp. zn. 30 Nd 267/2018.

³⁷ HODER, L. *Judikatura Nejvyššího soudu znevyhodňuje cizí rozhodčí nálezy*, s. 62.

³⁸ § 122 odst. 1 z. m. p. s., srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 1999 sp. zn. Ncu 88/99, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, s. 1357, DOBIÁŠ, P. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. Praha: Leges, 2013, s. 449, srov. PAUKNEROVÁ, M. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*, s. 808.

Od 1. ledna 2022 je však podle § 122 odst. 2 z. m. p. s. již možné vést zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů a nabízí se otázka, zda může změna právní úpravy vést k překonání judikatury Nejvyššího soudu představované zejména usnesením sp. zn. 20 Cdo 1165/2016. Podle názoru autorky má vydání zvláštního rozhodnutí o uznání cizího rozhodčího nálezu, jež podléhá režimu Newyorské úmluvy, za následek splnění podmínek předvídaných ustanovením § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu a takový rozhodčí nález by měl být vykonán i v exekučním řízení. Řečeno jinak, na rozhodčí nálezy, na které se vztahuje Newyorská úmluva, a o jejichž uznání bylo rozhodnuto vydáním zvláštního rozhodnutí, by neměla být aplikována judikatura představovaná zejména usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1165/2016. Novelu z. m. p. s. tak lze hodnotit kladně, neboť jejím přijetím došlo k odstranění stavu, kdy cizí rozhodčí nálezy nebylo možné vykonat v exekučním řízení z důvodu absence zvláštního rozhodnutí o uznání, se kterým tehdejší právní úprava vůbec nepočítala.

Je však nutné se zamyslet i nad tím, zda je vhodné vést samostatné řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů a zda by takové řízení mělo předcházet exekučnímu výkonu s ohledem na to, že povinni jej mohou účelově prodlužovat a v mezičase nakládat se svým majetkem způsobem směřujícím ke zmaření následné exekuce.³⁹

4. Výkon tuzemských rozhodčích nálezů v exekučním řízení a možné porušení čl. III Newyorské úmluvy

V souvislosti s výkladem, který se týká problematiky exekučního výkonu cizích rozhodčích nálezů, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, nelze opomenout právní úpravu exekučního výkonu tuzemských rozhodčích nálezů.

Podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu je exekučním titulem vykonatelný⁴⁰ rozhodčí nález.⁴¹ Rozhodci jsou však podle ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), oprávněni opatřit tuzemský rozhodčí nález toliko doložkou o právní moci, nikoli potvrzením o vykonatelnosti rozhodčího nálezu.⁴² Podle Bělohlávka proto otázku, zda je tuzemský rozhodčí nález vykonatelný, posuzuje soud jako otázku prejudiciální při rozhodování o přivolení exekuce a pověření exekutora.⁴³

³⁹ RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

⁴⁰ Vykonatelnost tuzemských rozhodčích nálezů nastane v důsledku jejich právní moci. Rozhodčí nález nabývá právní moci dnem jeho doručení; v případech, kde byla sjednána možnost jeho přezkumu jinými rozhodci podle ustanovení § 27 zákona o rozhodčím řízení, nabývá právní moci buď dnem následujícím po posledním dnu, v němž bylo možné požádat o přezkum rozhodčího nálezu, a strany o přezkum nálezu nepožádají, nebo dne, kdy bude stranám doručeno rozhodnutí rozhodců, kteří přezkoumali rozhodčí nález.

K tomu srov. § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2014, sp. zn. 26 Cdo 282/2014, uveřejněné pod číslem 68/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, s. 1002, 1004, srov. LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, s. 541, srov. OLÍK, M. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*, s. 185, 186, srov. ŘEZNIČEK, D. *Vykonatelnost a výkon rozhodčích nálezů*. In: *advokatnidenik.cz* [online]. 29. 10. 2018 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <<https://advokatnidenik.cz/2018/10/29/vykonatelnost-a-vykon-rozhodcich-nalezu/>>.

⁴¹ § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, s. 1004.

⁴² § 28 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, s. 835, 1004, srov. ŘEZNIČEK, D. *Vykonatelnost a výkon rozhodčích nálezů*.

Pro účely exekučního výkonu domácích rozhodčích nálezů není nutné vést samostatné řízení o prohlášení vykonatelnosti, neboť vykonatelnost rozhodčích nálezů je zkoumána soudy jako otázka prejudiciální v rámci rozhodování o přivolení exekuce a pověření exekutora.⁴⁴ Cizí rozhodčí nálezy, které jsou považovány za automaticky vykonatelné na základě Newyorské úmluvy, však nelze v exekučním řízení vykonat bez předchozího řízení o uznání.

Takový přístup je podle názoru autorky v rozporu se základní myšlenkou Newyorské úmluvy – že cizí rozhodčí nálezy nesmí být při výkonu v jednotlivých smluvních státech znevýhodněny oproti rozhodčím nálezům národním.⁴⁵ Uvedený přístup rovněž odporuje povinnosti uložené smluvním státem čl. III Newyorské úmluvy, podle nějž pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů nesmí být stanoveny podstatně tíživější podmínky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních (národních).⁴⁶

V této souvislosti lze rovněž odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu Portugalské republiky ze dne 19. března 2009, sp. zn. 299/09, v němž bylo dovozeno, že právní úprava vyžadující, aby výkonu cizích rozhodčích nálezů předcházelo samostatné řízení o uznání, stanovuje podstatně tíživější podmínky ve srovnání s požadavky kladenými na výkon domácích rozhodčích nálezů, jež lze vykonat i bez předchozího řízení o uznání.⁴⁷ Podle názoru autorky se přitom jedná o srovnatelnou situaci jako v českém právním prostředí.

Nejvyšší soud se k možnému porušení čl. III Newyorské úmluvy výše uvedeným postupem vyjádřil v usnesení ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5882/2016, uveřejněném pod číslem 146/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, tak, že o porušení čl. III Newyorské úmluvy nejde, neboť „*stejně poměry panují při soudním výkonu i ohledně rozhodčích nálezů tuzemských*“.

„S Nejvyšším soudem lze souhlasit v tom, že *stejně podmínky panují i v případě soudního výkonu tuzemských rozhodčích nálezů*.“⁴⁸ Nejvyšší soud však přehlíží, že výkonu tuzemských rozhodčích nálezů se lze – na rozdíl od výkonu cizích rozhodčích nálezů – bez dalšího domáhat v exekučním řízení.⁴⁹ Má-li mít oprávněný možnost vykonat cizí rozhodčí nálezy vydané v režimu Newyorské úmluvy v podstatě za shodných podmínek jako domácí rozhodčí nálezy, mělo by mu být umožněno využít za stejných podmínek exekuce podle exekučního řádu.⁵⁰ Podle názoru autorky však stejné podmínky pro výkon tuzemských a zahraničních rozhodčích nálezů nejsou dány v situaci, kdy je oprávněný na základě cizího rozhodčího nálezů, jež podléhá Newyorské úmluvě, povinen podrobit se zvláštnímu řízení o uznání. Stejně podmínky pak nepanují ani v případě, kdy cizí rozhodčí

⁴³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, s. 835, 1004, srov. LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, s. 541. Uvedené plyne i z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006, uveřejněné pod číslem 2/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.

⁴⁴ RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ HODER, L. *Judikatura Nejvyššího soudu znevýhodňuje cizí rozhodčí nálezy*, s. 62, srov. MIKLÍKOVÁ, E. – VACEK, L. *Praktická úskalí výkonu zahraničních rozhodčích nálezů*, srov. RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu Portugalské republiky ze dne 19. března 2009, sp. zn. 299/09. Dostupné z: <https://new-yorkconvention1958.org/index.php?vl=notice_display&id=1570&opac_view=6>.

⁴⁸ MIKLÍKOVÁ, E. – VACEK, L. *Praktická úskalí výkonu zahraničních rozhodčích nálezů*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ RATHOUSKÝ, O. – SKORKOVSKÁ, T. *Exekuce na základě zahraničních rozhodčích nálezů*.

nálezy, jež jsou považovány za automaticky vykonatelné na základě Newyorské úmluvy, nelze bez dalšího vykonat v exekučním řízení, zatímco vykonatelnost tuzemských rozhodčích nálezů je zkoumána soudy jako otázka prejudiciální a následný exekuční výkon je bez dalšího připuštěn.

Závěr

Rozhodčí nálezy, na které se vztahuje Newyorská úmluva, jsou podle ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu považovány za automaticky vykonatelné bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti. Jejich exekuční výkon prostřednictvím soudních exekutorů by tak měl být připuštěn bez dalšího již jen z tohoto důvodu. Podobné závěry jsou dovozovány i v případě soudních rozhodnutí, na která dopadá Nařízení Brusel Ibis.

Dosavadní rozhodovací praxe však není vůči cizím rozhodčím nálezům, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, příliš přátelská, neboť nepřipouští jejich výkon v exekučním řízení z důvodu absence řízení o uznání. Právní úprava platná do 31. prosince 2021 přitom se zvláštním řízením o uznání cizích rozhodčích nálezů vůbec nepočítala. S účinností od 1. ledna 2022 došlo k novelizaci § 122 odst. 2 z. m. p. s., v jejímž důsledku je možné vést zvláštní řízení o uznání cizích rozhodčích nálezů. Podle názoru autorky má tato změna za následek překonání judikatury Nejvyššího soudu představované zejména usnesením sp. zn. 20 Cdo 1165/2016. Rozhodčí nálezy, na které se vztahuje Newyorská úmluva, a o jejichž uznání bylo rozhodnuto vydáním zvláštního rozhodnutí by tak mělo být možné vykonat v exekučním řízení. Z pohledu možného výkonu cizích rozhodčích nálezů, na které se vztahuje Newyorská úmluva, lze novelu z. m. p. s. hodnotit velmi příznivě. Je však nutné zvážit, zda řízení o uznání cizího rozhodčího nálezu, jež bude předcházet exekučnímu výkonu takového rozhodčího nálezu, nepovede ke zmaření následné exekuce s ohledem na to, že povinný nebude v jeho průběhu omezen v možnosti nakládat se svým majetkem.

Dále platí, že podle současné právní úpravy není pro účely exekučního výkonu domácích rozhodčích nálezů nutné vést zvláštní řízení o uznání či o prohlášení vykonatelnosti, neboť vykonatelnost rozhodčích nálezů je zkoumána soudy jako otázka prejudiciální. Cizí rozhodčí nálezy, které jsou považovány za automaticky vykonatelné na základě Newyorské úmluvy, však nelze vykonat v exekučním řízení bez předchozího řízení o uznání. Podle názoru autorky je takový přístup k výkonu cizích rozhodčích nálezů, jež podléhají režimu Newyorské úmluvy, v rozporu s čl. III Newyorské úmluvy, neboť zvýhodňuje domácí rozhodčí nálezy oproti rozhodčím nálezům cizím.

Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards under Amended Czech Law and Recent Case Law

Kateřina Zabloudivá (<https://orcid.org/0000-0001-6210-7362>)

Abstract: The article aims to introduce the Czech legal regulation and case law governing the process of recognition and enforcement of foreign arbitral awards to which the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards applies. To begin with, the recent case law which impedes the enforcement of foreign arbitral awards to which the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards applies in execution proceedings due to the absence of the recognition proceedings shall be introduced. The article shall analyze the possibility of conducting such recognition proceedings according to amended legal regulation. Next, the regulation of declaration of enforceability of foreign arbitral awards to which the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards applies shall be introduced. Moreover, the current legal regulation applicable to recognition and enforcement of domestic arbitral awards as well as enforceable foreign court decisions under European law shall be analyzed. The article shall evaluate the compliance of current legal regulation and case law with Article III of the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards according to which substantially more onerous conditions shall not be imposed on the recognition or enforcement of foreign arbitral awards than are imposed on the recognition or enforcement of domestic arbitral awards.

Keywords: arbitral award, arbitration, execution proceedings, enforcement of foreign arbitral award